

соціальних та правових аспектів при укладанні договорів, поліпшувати бізнес-клімат і інвестування, внести певні зміни до нормативно-правових актів у сфері концесійних відносин.

Список використаних джерел:

1. Вінник О.М. Інвестиційне право: навч. Посібник. – К.:Юридична думка, 2005. – 568 с.
2. Кареліна О.Ю. Концесія як один із шляхів інвестування житлово-комунального господарства // Наукові праці КНТУ. Економічні науки, 2010, вип.17 //www.kntu.kr.ua
3. Пілігрим Г.С. Правове регулювання розвитку концесійних відносин в Україні і за кордоном (порівняльно-правове дослідження) //www.hozpravo.com.ua.
4. Конституція України від 28.06.1996 //www.rada.gov.ua
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-1У //www.rada.gov.ua.
6. Закон України «Про концесії» від 16 липня 1999 року № 997-XIV//www.rada.gov.ua.

Харчук Р.С.

нотаріус,

Київський міський нотаріальний округ

ПРИЙНЯТТЯ ЕКСТРАОРДИНАРНИХ АКТИВ (EXECUTIVE ORDERS): ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Прийняття будь-якого нормативно-правового акту органом влади кожної цивілізованої держави відбувається у визначеному спеціальним законом порядку, а також, в межах повноважень відповідного нормотворця. При цьому, якщо законодавчі акти повноважні приймати законодавці, якими, як правило, виступають парламенти, то підзаконні – органами виконавчої та судової влади. Однак, у більшості держав світу передбачаються винятки, коли органи державної влади, що (прямо чи опосередковано) віднесені до виконавчої гілки влади, можуть приймати акти, що мають силу закону – екстраординарні акти (приміром, в ст. 165 Конституції Португалії [1] закріплено правило, відповідно до якого право приймати законодавчі акти має лише законодавець (Асамблея Республіки), однак, таке може мати місце і в процесі нормотворчості уряду, коли на таке дає згоду парламент у формі спеціального закону, яким визначається: об'єкт, мета та строк дії делегованих повноважень).

Більш того, регламентація екстраординарних нормотворчих повноважень органів виконавчої влади, як показує практика, на сьогодні вже виходять за межі національного рівня: приміром, Єврокомісія компетентна приймати нормативно-правові акти, що за своєю природою схожі на законодавчі акти. Така практика також підтверджена Судом ЄС в цілій серії рішень з цих питань, головним чином у справах N C-240/90 від 27 жовтня 1992 року [2], N C-296/93 та C-307/93 від 29 лютого 1996 року [3]. В Цих справах Суд, зокрема, визнав, що Рада, шляхом делегування компетенції, наділяє Комісію необхідною регламентарною владою.

Загалом, аналізуючи зарубіжну практику екстраординарної нормотворчості, можна дійти до висновку, що приймати executive orders можуть такі органи влади:

1. Президент держави. Відмінною рисою еволюції американського інституту президентства в новітній час стало розростання не тільки закріпленої за ним Конституцією США виконавчої влади, але також і законодавчих повноважень, які є об'єктивно неякісно регламентованими: право на прийняття екстраординарних актів містить низку оціночних, неоднозначних понять, посилаючись принагідно на які, голова держави може зловживати своїм правом.

Закріплюється право приймати екстраординарні акти за президентом і в Ісландії, однак, лише в період між сесіями Альтингу, який в період наступної сесії може скасувати такий закон або затвердити його на загальній основі. Можливість скасувати президентські екстраординарні акти є і у білоруського парламенту, хоча, формально: відповідно до ст. 101 Конституції республіки [4], президент РБ може приймати декрети типу executive orders двох видів:

а) такі, що видаються на підставі законодавчих повноважень, делегованих парламентом. Палата представників і Рада Республіки законом, прийнятим більшістю голосів від повного складу палат, за пропозицією президента можуть делегувати йому, як голові держави, законодавчі повноваження на прийняття декретів, що мають силу закону, за умови, що протягом дії цього закону про делегування, палатами Національних зборів в нього можуть бути внесені розширювальні або обмежувальні поправки, рівно як, є можливість повного його скасування.

б) тимчасові декрети. Відповідно до ч. 3 ст. 101 Конституції РБ тимчасові декрети приймаються Президентом за своєю ініціативою або за пропозицією уряду (в такому випадку такий акт також повинен скріплюватися підписом прем'єр-міністра республіки). Тимчасові декрети приймаються у випадках особливої необхідності, хоча законодавство РБ не розкриває правову дефініцію поняття «особлива необхідність». Таким чином, у президента виникають можливості для зловживань, що є особливо небезпечним оскільки юридична сила таких декретів по відношенню до законів в ієрархії правових актів, як зазначає В.І. Реут, визначена Конституцією РБ вище законів [5, с. 47].

Разом із цим, необхідно відзначити, що скасувати тимчасовий декрет президента, повноважний виключно парламент республіки, однак регламентована законодавством процедура скасування такого декрету практично унеможлиблює проведення такої процедури взагалі. На відміну від процедури скасування законодавчого акта парламенту, тимчасовий декрет президента РБ скасовується кваліфікованою більшістю парламенту. Виходячи із змісту ч. 10 ст. 30 Закону «Про президента» [6] скасування тимчасового декрету за участю парламенту також можливе у тому разі, коли Палати Національних зборів Республіки Білорусь приймають закон, який за змістом збігається з відповідним тимчасовим декретом.

Проте, слід зазначити, що в сучасних країнах, які належали до соціалістичного табору, можливість зловживань головою держави правом приймати executive orders в Білорусії є не самим показовим, головним чином, враховуючи практику іншої країни СНД – Казахстан. Зокрема, Д.О. Лагун з цього приводу зазначає, що актами делегованого законодавства, приміром, в Хорватії та Киргизії є укази, в Румунії та Франції – ордонанси, в Португалії – декрети-закони, в Іспанії – законодавчі декрети, однак, лише в Казахстані не передбачено розмежувань між законами, що приймає парламент та нормативно-правовими актами виконавчої гілки, що є результатом делегованих повноважень [7, с. 16].

2. Національний уряд. Найбільш поширеною практикою надання екстраординарних нормотворчих повноважень в світі (особливо, в парламентських чи парламентсько-президентських державах) є наділення відповідною компетенцією уряду. При цьому, слід підкреслити, що така модель може бути представлена у двох видах:

1) реалізація екстраординарних нормотворчих повноважень із парламентським контролем. Приміром, італійський конституціодавець в ст. 76 [8] зазначає, що право прийняття актів, що мають силу закону може бути тимчасово передане уряду, якщо при цьому будуть визначені: принципи та керівні критерії, строки та обсяг питань, що має врегулювати таке делегування. Щодо ж до питання скасування таких законів-декретів, то варто відмітити, що процедура їх скасування в Італії відбувається пасивним способом контролю парламенту по прийняттю екстраординарних актів: вказані акти, що прийняті урядом, повинні бути в той же день подані для перетворення в закон до парламенту, який, навіть якщо він розпущений, повинен зібратись для цієї мети протягом 5 днів.

Іншим чином здійснюється парламентський контроль за законодавчими нормами виконавчої гілки влади у Великобританії: Палата лордів створює спеціальну комісію з розгляду повноважень, що були делеговані парламентом. Такі повноваження можуть також бути перевірені судами Великобританії, які повноважні визнавати екстраординарні акти недійсними або анулювати їх, якщо ті суперечать первинному законодавству [Див. напр. 7, с. 18-20].

2) реалізація екстраординарних нормотворчих повноважень із президентським контролем. Так, наприклад, французький Кабінет Міністрів може прийняти акт, що має силу закону, однак, набуття такої сили відбувається лише після контрасигнації президентом республіки.

Отже, підводячи підсумок всьому вищевикладеному, слід відмітити, що екстраординарні нормотворчі повноваження передбачаються в більшості держав світу, зважаючи на таку тенденцію: нормативно-правові акти президента як голови держави завжди мають підзаконний характер у цивілізованих країнах західної демократії, а в багатьох країнах, що були союзниками колишнього СРСР (чи входили до його складу) – ряд таких актів можуть мати силу законодавчого акту. Зокрема, так, якщо у державах-членах Євросоюзу (приміром, Італія, Іспанія, Німеччина, Португалія), спостерігається визначення пріоритету прийняття актів законодавчого характеру не президентом, а урядам, то в таких державах, приміром, як Грузія, Польща, Киргизька Республіка, Казахстан, Словенія – такий пріоритет надається президенту.

Список використаних джерел:

1. Constituição da República Portuguesa de 1976. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parlamento.pt/Legislacao/Paginas/ConstituicaoRepublicaPortuguesa.aspx>
2. Case N C-240/90, Judgment of the Court of 27 October 1992, Federal Republic of Germany v. Commission of the European Communities, [1992] ECR I-5383. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61990CJ0240:EN:PDF>
3. Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 29 February 1996 in Joined Cases C-296/93 and C-307/93: French Republic v. Commission of the European Communities and Ireland v. Commission of the European Communities (Common organization of the market in beef and veal – Conditions for intervention). // Official Journal, C 133, 4.5.1996, p. 06-07.
4. Конституция Республики Беларусь 1994 года (с изменениями и дополнениями, принятыми на республиканских референдумах 24 ноября 1996 г. и 17 октября 2004 г.). – Минск: Амалфея, 2005. – 48 с.

5. Реут В.И. Декреты Президента Республики Беларусь: теоретические аспекты и практика издания / В.И. Реут // Конституционное право: Восточноевропейское обозрение, 1998, N 4. – С. 44-48

6. Закон Республики Беларусь «О Президенте Республики Беларусь» // Ведомости Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, 1995 г., N 17, ст. 179.

7. Лагун Д.А. Акты исполнительной власти, имеющие силу закона: сравнительно-правовой анализ / Д.А. Лагун // Право и демократия: Сб. науч. тр. / Ред.кол.: В.Н. Бибило (гл. ред.) [и др.]. – Минск: БГУ, 2006, Вып. 17. – С. 03-21.

8. Constitution of the Italian Republic, Roma: Archives and Publications Office of the Senate Service for Official Reports and Communication. – 43 p.

Чумак О.О.

*кандидат юридичних наук,
начальник управління Державної виконавчої служби,
Головне управління юстиції у Кіровоградській області*

ДОСВІД КРАЇН ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЮРИСДИКЦІЙНИХ ОРГАНІВ

Аналіз норм чинного законодавство країн пострадянського простору та матеріалів юридичних періодичних видань дозволяє дійти висновку про застосування органами примусового виконання рішень іноземних держав досить розвинутої системи заходів забезпечувального характеру. В українському законодавстві про виконавче провадження дуже мало уваги приділено забезпечувальним заходам примусового виконання рішень.

Законом Республіки Таджикистан «Про виконавче провадження» встановлено, що з метою забезпечення виконання виконавчого документу по майновим стягненням із початком виконавчого провадження, за заявою стягувача виконавець зобов'язаний здійснити опис майна боржника, його арешт або за умови виконання виконавчого листа виданого судом може здійснити заходи щодо обмеження виїзду боржника за кордон Республіки Таджикистан [1, ч. 3 ст. 17]. Разом із тим, вищезазначеним Законом встановлено, що в Республіці Таджикистан заходами примусового виконання рішень юрисдикційних органів є: 1) у виконавчому провадженні за майновими вимогами: звернення стягнення на рухоме майно, звернення стягнення на нерухоме майно, звернення стягнення на право вимоги та інші відчужувані майнові права; 2) у виконавчому провадженні за іншими вимогами: виконання рішень, які зобов'язують боржника вчинити певні дії, утриматися від вчинення певних дій, або перетерпіти їх вчинення, виконання рішень про вилучення у боржника та передачу стягувачу певних речей [1, ч. 1 ст. 16]. Таким чином, вбачається розмежування понять заходів примусового виконання та забезпечувальних заходів, які передують примусовим та забезпечують їх реалізацію.

Законодавством Республіки Киргизстан узагальнено поняття забезпечувальних заходів та зазначено лише, що за наявності можливості вчинення боржником дій, які можуть перешкодити виконанню рішення виконавець зобов'язаний здійснити заходи щодо забезпечення здійснення виконавчих дій [2, ст. 47]. Заходами примусового виконання в Республіці Киргизстан визнані: звернення стягнення на грошові суми, цінні папери, інше